

Kõne rahvusvahelisel eurokonverentsil Eestis

20. septembril 2010

Andres Lipstok, Eesti Panga president

Ekstsellentsid, kolleegid, daamid ja härrad!

Mul on siiras heameel kõneleda nii väarika kuulajaskonna ees siin Eesti jaoks nii olulisel sündmusel. Üritused, mis on toimunud tähistamaks 100 päeva, mis meil on jäänud ettevalmistuste tegemiseks Euroopa ühisraha euro kasutuselevõtuks, hakkavad lõpule jõudma. Sooviksin jagada teiega mõtteid sellest, millisena näeb Eesti ühisraha tähtsust Euroopas. On selge, et euro ja sellega kaasnevad eelised ei tule meile kätte tasuta.

Esmalt aga sooviksin tänada paneelaruteluses osalenud eksperte, kes rõhutasid oma sõnavõttudes, et kõige olulisem on säilitada euro ja euroalasse kuuluvate riikide majanduslik stabiilsus.

Euroopa rahasüsteemi tugevus on kogu Euroopa jaoks elulise tähtsusega. Eesti majandus sõltub suurel määral ekspordist ja Euroopa majandusest. Kui meie ettevõtetel on raskusi oma kauba müümisel välisurgudele, on eestimaalastel vähem tööd ja seega ka vähem raha. Nii et euroalaga ühinedes soovivad Eesti inimesed olla kindlad, et Euroopa rahasüsteem funktsioneerib nii hästi kui võimalik.

Euro on nii mõneski mõttes oma edukust tõestanud. Euroala keskmine inflatsioon on viimase kümnendi jooksul püsinud eesmärgi piires. Tugevad institutsionaalsed nurgakivid tagavad, et iseseisev keskpankade süsteem täidab rahapoliitilised eesmärgid. See annab kindlustunde, et inflatsioon püsib ka tulevikus kontrolli all. Vaatamata viimaste aastate üleilmsetele majandusprobleemidele, on inflatsiooniootusi väga edukalt stabiliseeritud. Pole kahtlustki, et ilma rahaliiduta oleks Euroopa riigid finantskriisi negatiivse mõju tõttu palju rohkem kannatada saanud. Seda oleme varem juba näinud. Ei saa eitada, et viimase kümne aasta jooksul on finantsturgude toimimine paranenud ja kauplemine euroalal on muutunud lihtsamaks kui kunagi varem. Ühisrahata poleks see olnud võimalik, nii et euro rolli ei saa siin alahinnata. Võib kindlalt väita, et rahaliit on tõestanud oma võimekust saavutada eesmäärke ja end täielikult tõestanud.

Samas seisab euroala silmitsi paljude proovikividega ja tänased sõnavõttud on seda kinnitanud. Lisaks sellele, mis täna juba räägitud, lisaksin ma, et neid Euroopa Liidu riike, mis pole veel euroalaga ühinenud, on liiga palju. See pole hea ei euroala liikmetele ega rahaliiduga veel mitte ühinunetele. Sujuv kauplemine ühisturul on takistatud ning surve hindade alanemisele on väiksem, mistõttu Euroopa ei suuda saavutada täielikku majanduslikku jõudlusvõimet. Kuigi ühisraha ei lahenda kõiki Euroopa majanduse probleeme, suudab see vähendada ELi siseste valuutašokkide mõju. Need šokid on endiselt lisaoh, mida tuleb hetkel arvesse võtta.

Arvestades kui tugev on üleilmne konkurents, on euroala laienemine Euroopa riikide majandusele ja ettevõtetele väga oluline. Eesti on hea näide selle kohta, et kui riik töötab kõvasti oma eesmärgi nimel, siis on euroalaga ühinemine võimalik – see ei ole kinnine klubi, nagu mõned analüütikud on väitnud.

Seega peaksid need ELi liikmed, kes ei ole veel eurot kasutusele võtnud, tegema selle nimel järjekindlaid pingutusi.

Praegu peetakse ebakindlat rahalist olukorda mõnedes riikides olulisemaks probleemiks kui euroala piiratud suurust. Ehkki olukorra tõsidust ei tohi alahinnata, on selge, et 2010. aasta alguses tekkinud raskused ei viinud meid skeptikute ennustatud halvima stsenaariumini – majandus- ja rahaliidu lagunemiseni. Vastupidi, liikmesriikide reaktsioon, väljendatud nii isesesvalt kui ka koos ELi institutsioonidega, on tõestanud, et soov säilitada Euroopa ühisraha on palju tugevam ja kestmam kui ajutised raskused, millesse satuti.

Seega on kriis minu meelest osutunud euroala tugevuse proovikiviks. Tuleb mõista, et ühisraha pole eurooplastele tähtis seepärast, et nautida mõnesuguseid lühiajalisi eelarvepoliitilisi eeliseid. See on oluline, et saavutada euroala ühist rahapoliitilist eesmärki, milleks on pikaajaline hinnastabiilsus. On küll tõsi, et riik, mis rakendab lödvemat eelarvepoliitikat, saab rahaliidust lühikeses perspektiivis rohkem kasu. Kuid nagu me oleme praeguseks õppinud, on see kasu pikemas perspektiivis teisejärguline.

Kriisi vaibudes on stabiliseerunud ka usaldus rahaliidu vastu. Viimast ei ole euro kasutuselevõttust saadik muide eriti proovile pandudki. Usalduse taastudes tuleb jätkata tööd poliitikaraamistiku puuduste kõrvaldamise kallal. Poliitilised liidrid ja ELi institutsioonid on selles vallas juba arvestatavat edu saavutanud. Usun, et 2010. aastal jõutakse poliitilisele kokkuleppele Euroopa valitsemise tugevdamises. Seda tuleb aga väga kiiresti ellu rakendada. Nagu öeldakse, kriisi ei tohi kunagi raisata...

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kui uus raamistik paika saab, ühineb Eesti rahaliiduga, mis on palju tugevam kui kolm aastat tagasi.

Nüüd aga sooviksin rääkida eurosüsteemi kõige tähtsamast eesmärgist - hinnastabiilsusest. Jagan siinkohal Eesti kogemusi. Eesti valitsus lähtub eelarvepoliitiliste eesmärkide seadmisel asutamislepingu reeglitest. Oleme teiste riikide kogemustest õppinud, et väikese ja väga avatud majanduse tingimustes on riigisisese rahapoliitika võimalused konkreetsete rahapoliitiliste eesmärkide täitmisel piiratud. Seega oleme järginud euroala eelarvepoliitilisi reegleid, kuna selle rahaliiduga ühinemine on meie eesmärgiks olnud alates Euroopa Liidu liikmeks saamisest ja euro on juba kaua olnud Eesti krooni ankurvaluuta.

Kevadistes lähenemisaruannetes tegid Komisjon ja EKP siiski ühe märkuse, millega ma pean nõustuma. Eesti peab väga hoolikalt jälgima inflatsiooni arengut ning säilitama ambitsioonika eelarvepoliitika ja reaalmajandusega kooskõlas areneva sisenõudluse. Võimalike pikemaajaliste riskide leevendamiseks on Eesti oma lähenemisprogrammis võtnud kohustusi just eelarvepoliitika vallas. Lisaks mõjuvad euroala stabiilsed inflatsiooniootused positiivselt Eesti hinnastabiilsusele.

Eesti Panga prognoosides on alati palju tähelepanu pööratud inflatsiooniväljavaadetele. Viimase 2-3 aasta sündmused maailmas on toonud kaasa majandusnäitajate, sealhulgas inflatsioonimäärade, ulatusliku kõikumise ja Eesti ei ole siinkohal erand. Pärast lühikest deflatsiooniperioodi on inflatsioon Eestis viimasel ajal uuesti kasvama hakanud, sest importenergia ja -toiduainete hinnad on tõusnud ning Eestis avaldab see hindadele suuremat mõju kui euroalal keskmiselt.

Nõrga sisenõudluse ja kasutamata tootmisressursside tõttu on kodumaine hinnatõusurve praegu siiski tagasihoidlik. Ka riiklikul tasemel võetud meetmete mõju hakkab nüüdsest vähenema. Aktsiisimaksud on viidud ELi miinimumtasemele. 2009. aasta riigieelarve tasakaalustamiseks tehtud maksutõusude mõju on hindadesse juba kandunud. Lisaks jääb hinnataseme lähenemisest tulenev surve väikseks, sest Eesti on juba saavutanud suhteliselt kõrge hindade ja sissetulekute taseme võrreldes Euroopa Liidu keskmisega. Paljude erinevate hinnangute kohaselt moodustab lähenemiskomponent Eesti aastases inflatsioonimäärast vähem kui 2 protsendipunkti.

Samas tuleb siiski rõhutada, et hinnastabiilsuse saavutamisel mängivad rolli ka Eesti ettevõtete konkurentsivõime ja turgude paidlikkus. Me peame mõlema parandamist jätkama. Buumiaastail tõusid hinnad mõnes sektoris üleliia palju. Kuna euroalaga ühinedes on hindu palju lihtsam võrrelda, saavad selliste hinnatõusude tagasilöögid ka kergemini nähtavaks. Mõnes sektoris on meil hinnad euroala keskmise tasemega võrreldes suhteliselt madalad, kuid eelistada tuleks siiski järkjärgulisi hinnamuutusi ja ma usun, et Eesti ettevõtetes saadakse sellest aru. Kui aga näiteks palgad kerkivad kiiremini kui paraneb tootlikkus, tähendab see iseendale jalga tulistamist. Kui soovime oma konkurentsivõimet säilitada, on meie pikaajalise edu võti just hinnastabiilsus.

Seda tuleb meeles pidada ka eurole üleminekul. Euro ei tõsta hindu, seda teevad ettevõtted. Firmad, mis eurot vabanduseks tuues hindu kergitavad, käituvad äärmiselt vastutustundetult. Nad annavad selge eelise ettevõtetele, mis praeguse hinnataseme säilitavad. Negatiivsete ootuste vältimiseks peab ka kogu rahavahetusprotsess kulgema sujuvalt. Selle tagab avaliku ja erasektori tõhus koostöö.

Lõpetaksin oma sõnavõtu mõne praktilise küsimusega. Viimase paari päeva üritused, sealhulgas ka tänane eurokonverents, mis peagi lõpule jõuab, tähistavad aktiivse euroteavituskampaania algust Eestis. Ettevalmistused ühise kasutuselevõtuks on täies hoos ning ma kasutaksin praegu siin võimalust veel kord rõhutada eurole ülemineku peamisi põhimõtteid.

Esiteks, üleminek toimub nii sujuvalt kui võimalik. Euro võetakse arverahana ja lepingulistest suhetes kasutusele 1. jaanuaril 2011 „järsult“, see tähendab ilma üleminekuperioodita.

Teiseks, Eesti krooni ja euro paralleelkäibe periood algab 1. jaanuaril 2011 ja kestab kaks nädalat. Pärast seda aega saab eurost Eesti ainus seaduslik makevahend.

Kolmandaks, pangad vahetavad kroone eurodeks ilma vahendustasuta ja keskkursi (1 euro on võrdne 15,6466 krooniga) alusel üks kuu enne ja kuus kuud pärast 1. jaanuarit. Pärast seda vahetab kroone eurodeks Eesti Pank ja teeb seda piiramatu aja jooksul.

Eesti valitsus ja keskpang on koostöös ELi asutustega teinud juba eelmise aasta lõpust saadik kõvasti tööd selle nimel, et eurole üleminek Eestis toimuks edukalt. Me oleme teinud palju tähtsaid ja vahel ka keerulisi otsuseid selle kohta, kuidas muuta ühise kasutuselevõtt nii sujuvaks kui võimalik. Siiski ootab selle nimel ees veel palju tööd.

Mul on olnud väga hea meel rääkida tänasel üritusel, mis on veel üks samm meie teel euro poole.

Suur tänu kõigile, kes on tulnud siia seda Eesti jaoks olulist hetke tähistama!

Täna tähelepanu eest!